

Opkomende paardenziekten

De laatste jaren is er steeds meer aandacht voor de dreiging van nieuwe paardenziekten die tot nu toe nog niet in ons land voorkwamen. Door het warmer wordende klimaat, veel meer internationaal vervoer van mensen en dieren en een verminderd gebruik van onafbrekbare landbouwgiften kunnen deze aandoeningen, die veroorzaakt worden door virussen en vaak door insecten worden overgebracht, ook in ons land de kop op steken.

Dat een nieuwe virusziekte grote gevolgen kan hebben, hebben we bijvoorbeeld gezien aan het Blauwtong virus dat de Nederlandse schapenhouderij en rundveehouderij veel schade heeft toegebracht. Enkele van deze nieuwe paardenziekten zullen worden besproken.

Afrikaanse Paardenpest

Afrikaanse paardenpest is een virus dat wordt overgedragen door knutten (hele kleine steekvliegjes). Knutten zijn ook verantwoordelijk voor staart en manen eczeem (dit is overigens een overgevoeligheid van het paard of de pony voor de beet van de knut en geen virusziekte) en voor de recente Blauwtong uitbraak. Zij komen dus veel voor in Nederland! Zoals de naam al aangeeft is Afrikaanse Paardenpest een ziekte die voornamelijk in (Zuidelijk) Afrika voorkomt, maar soms kan de aandoening in Europa terecht komen, bijvoorbeeld door import van een besmet maar nog niet ziek dier.

Symptomen

Er zijn vier verschillende vormen van Afrikaanse paardenpest met ieder hun eigen ziektebeeld:

1. De longvorm (foto 1): hierbij worden de paarden zeer benauwd en hebben hoge koorts. Deze vorm heeft een zeer hoog sterftepercentage van wel 95% en een heel snel verloop. Vaak worden deze dieren dood gevonden met schuim uit de neus (deze vorm wordt ook wel dunkopziekte genoemd).
2. De hartvorm (foto 2): deze paarden krijgen een dik hoofd met gezwollen oogleden en koorts.

Ongeveer de helft van de dieren die deze vorm krijgt sterft binnen enkele dagen (deze vorm wordt ook wel dikkopziekte genoemd).

3. De gemengde vorm is een mengbeeld van de twee bovenstaande vormen.

4. De koortsvorm kan ongemerkt voorbijgaan. Welke vorm een paard ontwikkelt, hangt van verschillende factoren af, onder andere of het dier gevaccineerd is. Aangezien onze paarden niet gevaccineerd zijn en ook nog nooit eerder

met het virus in aanraking zijn geweest, zal bij een eventuele uitbraak de meest voorkomende vorm in ons land waarschijnlijk de ernstigste vorm (longvorm) zijn.

Diagnose

Bij een verdacht (sterfte)geval zal de dierenarts onmiddellijk de verdenking moeten melden en zal door middel van postmortaal onderzoek in het Centraal Veterinair Instituut (CVI) in Lelystad

De longvorm is de ernstigste vorm van Afrikaanse Paardenpest waarbij het dier erg benauwd wordt en koorts heeft.

de diagnose moeten worden bevestigd. Het is belangrijk om verdachte gevallen inderdaad te melden en dan vervolgens dat onderzoek uit te voeren, omdat Afrikaanse Paardenpest een aangifteplichtige ziekte is. Bovendien zullen er bij een positief geval waarschijnlijk meer gevallen volgen en zullen er zeer snel ingrijpende maatregelen getroffen moeten worden om verdere uitbreiding te voorkomen. Zo zal een nieuw geval moeten worden geïsoleerd in een dichte stal waar geen knutten in kunnen komen zodat de ziekte niet verder verspreid kan worden.

Therapie

Er is geen therapie voor Afrikaanse Paardenpest behalve rust, goede verzorging en koortsremmende middelen.

Preventie

In het geval van een eventuele uitbraak van de Afrikaanse Paardenpest bestaat er vanuit LNV een voorlopig draaiboek voor de bestrijding. Er bestaat in Zuid-Afrika een vaccin tegen Afrikaanse Paardenpest, maar dit is in Europa niet geregistreerd omdat er ook nadelen aanzitten en het niet volledig veilig is. Het vaccinvirus kan onder bepaalde omstandigheden zelfs terugveranderen in actief virus en daarom is het strikt verboden het vaccin te importeren.

Equine Infectieuze Anemie (EIA)

Equine Infectieuze Anemie wordt verspreid door (grote) steekvliegen, zoals dazen. Ook kan het virus worden overgebracht via besmet bloed op bijvoorbeeld gebruikte naalden of via bloedtransfusies. Infectieuze anemie steekt af en toe in de ons omringende landen de kop op, maar is in Nederland nog nooit aangetoond.

Symptomen

Het EIA virus kan drie verschillende ziektevormen veroorzaken: een acute, een chronische (foto 3) en een symptoomloze vorm. Incidenteel zal een paard aan de acute vorm sterven. De chronische vorm wordt gekenmerkt door regelmatige opflikkeringen van sloomheid en koorts. Het paard zal op den duur gaan vermageren en een dorre vacht krijgen. In het bloedonderzoek valt duidelijke bloedarmoede op. De paarden met de symptoomloze vorm hebben geen klachten maar zijn via de steekvliegen of naalden wel besmettelijk voor andere paarden.

Diagnose

Met behulp van een bloedtest bij de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) kan bepaald worden of het dier chronische EIA heeft. Bij een positief resultaat zal het dier levenslang drager blijven en dus een risico vormen voor andere paarden.

Therapie en preventie

Er is geen therapie of vaccinatie beschikbaar tegen EIA. De bestrijding van een eventuele uitbraak in Nederland moet door de paardensector zelf ter hand genomen worden. Dit is van groot belang, omdat anders de export van paarden niet meer is toegestaan.

West-Nijl virus

Het West-Nijl virus is een door muggen overgebracht virus dat oorspronkelijk uit Afrika afkomstig is en inmiddels ook voorkomt in Azië, Noord- en Zuid-Amerika en ook in delen van Europa. Het virus komt voornamelijk voor bij vogels en deze vogels zorgen dus indirect voor de verspreiding van de ziekte. Een door een mug besmette vogel heeft daar soms weinig last van en het virus kan zich in de vogel uitgebreid vermeerderen, zodat er in zijn bloed veel virusdeeltjes zitten. Als de vogel vervolgens weer door een andere mug gestoken wordt, raakt deze mug ook besmet en kan vervolgens weer een andere vogel besmetten. Andere diersoorten zoals paarden, maar ook mensen kunnen besmet worden. Paarden en mensen zijn echter zogenaamde 'eindgastheren' en kunnen de ziekte wel krijgen maar niet verder verspreiden, omdat het virus in paarden en mensen zichzelf nooit genoeg kan vermeerderen om een volgende mug te besmetten.

Symptomen

De ziekte kan bij het paard ongemerkt voorbijgaan, maar kan ook koorts, verminderde eetlust en sloomheid veroorzaken. Incidenteel wordt ook koliek gezien. Soms kunnen ook meer of minder ernstige neurologische klachten optreden. In hoeverre het virus symptomen veroorzaakt hangt af van verschillende factoren, zoals de stam van het virus, de mate van besmetting maar ook de weerstand van de gastheer. De neurologische klachten kunnen heel variabel zijn: spiertril-

De hartvorm van de Afrikaanse Paardenpest wordt ook wel de dikkopziekte genoemd. Het dier krijgt een dik hoofd met gezwollen oogleden en koorts.

lingen, kreupelheid of bijvoorbeeld veranderd gedrag. De spiertrillingen zijn meestal zichtbaar rond de ogen en neus van het paard, maar kunnen zich soms uitbreiden naar alle vier de benen en de romp. Bij veranderd gedrag moet men denken aan een rustig paard dat erg druk wordt, of juist een lastig paard dat heel rustig in de omgang wordt. De neurologische verschijnselen treden vaak acuut op en kunnen snel verergeren. Soms worden deze paarden atactisch of raken zelfs in meer of mindere mate verlamd (foto 4). Het is goed om zich te realiseren dat deze verschijnselen natuurlijk ook andere oorzaken kunnen hebben die op dit moment veel waarschijnlijker zijn. Wanneer meerdere paarden neurologische klachten vertonen, kan men denken aan de neurologische vorm van rhinopneumonie, botulisme of een andere intoxicatie. Bij een enkel ziek paard moet vooral gedacht worden aan trauma of een hersenvliesontsteking.

Diagnose

Het is niet alleen belangrijk voor paarden dat

De chronische vorm van Equine Infectieuze Anemie wordt gekenmerkt door regelmatige opflukkingen van sloomheid en koorts. Het paard zal op den duur gaan vermageren en een dorre vacht krijgen.

Paarden die het West-Nijl Virus onder de leden hebben worden soms atactisch of raken zelfs in meer of mindere mate verlamd.

het West-Nijl virus zo snel mogelijk herkend wordt, maar ook voor mensen! Daarom moet er bij paarden met neurologische verschijnselen zonder duidelijke oorzaak onderzocht worden of het West-Nijl virus de oorzaak zou kunnen zijn. Om dit te testen stuurt de dierenarts een bloedmonster van het paard naar de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD). Hier wordt een screening uitgevoerd op antilichamen tegen het West-Nijl virus en verwante virussen. Eventueel kan deze test ook uitgevoerd worden op hersenvloeistof, dan is het nog betrouwbaarder. Bij een positieve uitslag moet het West-Nijl virus bevestigd worden door een meer specifieke en bewerkelijke test bij het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Als een paard met neurologische symptomen sterft of geëuthanaseerd wordt zonder een diagnose, is het altijd heel verstandig om in Utrecht bij de Faculteit Diergeneeskunde (FD) of in Deventer bij de GD een sectie te laten uitvoeren om alsnog een diagnose te stellen.

Therapie

Er is geen specifieke therapie tegen het West-Nijl virus. Als een paard ziek wordt, kan het alleen ondersteunend geholpen worden. Ongeveer 70% van de paarden die neurologische symptomen laten zien, verbetert. Dit herstel kan maanden duren en er kunnen restverschijnselen overblijven zoals ataxie.

Preventie

Aangezien het paard een eindgastheer is en de ziekte dus niet verder kan verspreiden, zijn er geen Europese of nationale regels voor de bestrijding en de preventie van de ziekte. Als het West-Nijl virus Nederland zou bereiken, moet de eigenaar dus zelf zorgen voor preventieve maatregelen, zodat zijn of haar paarden niet besmet kunnen worden. Dit kan door muggenbeten te voorkomen en/of door te vaccineren. In Nederland is er sinds deze zomer voor paarden, in tegenstelling tot voor mensen, een vaccin tegen het West-Nijl virus beschikbaar. In Amerika zijn de resultaten van vaccinatie bij paarden tegen het West-Nijl virus zeer goed. Een voorbode van het West-Nijl virus kunnen grote aantallen dode vogels zijn, want zij kunnen het reservoir van deze ziekte zijn. Als zich plotseling vogelsterfte voordoet, is het verstandig dit te melden. Dan zal er ook onderzoek naar het West-Nijl virus gedaan worden.

Na de introductie van West-Nijl virus in Amerika in 1999, heeft deze aandoening zich in enkele jaren van de oostkust naar de westkust verspreid. Na de introductie van vaccins tegen het West-Nijl virus voor paarden en de enorme publieke campagnes voor muggenbestrijding, vormt het virus bij paarden geen probleem meer. In Europa is er

eind 2008 en ook in 2009 een aantal gevallen van het West-Nijl virus bij paarden en mensen in Noord-Italië en Oostenrijk vastgesteld. Het is dus mogelijk dat ook wij hier in Nederland binnen afzienbare tijd met deze ziekte te maken zullen krijgen. ●

Dit artikel werd geschreven door veterinair verbonden aan de Universiteit

Utrecht, Faculteit Diergeneeskunde. Medewerkers van de Faculteit Diergeneeskunde verzorgen regelmatig een bijdrage in PaardenSport. In deze artikelen geven zij een toelichting op een bepaald veterinair probleem en de bijbehorende diagnose en therapie.

Bronvermelding

‘Emerging vector-borne diseases’ bij het paard. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan MM, Goehring LS, Koopmans MPG, van Rijn PA en van Maanen C. Tijdschrift voor Diergeneeskunde 2009; 134: 439-447.